

ETAPELE DEVENIRII EROULUI ÎN ROMANUL ADOLESCENTULUI MIOP DE MIRCEA ELIADE

CARAMAN Vlad, dr., conf. univ.

Summary

„*Nearsighted adolescent novel*” is the book classic example of *Bildungsroman*. The hero, being shortsighted soul goes through different changes to get personality. Therefore we have in these novel stages of becoming a hero: the complex after puberty, physical punishment experiences further knowledge, log role as mirror of the soul, humiliation and hatred etc. So we have a perfect lesson of self-knowledge.

Cronotopul *Bildungsromanului* este alcătuit din mai multe motive temporale, pe care le vom numi în continuare răstimpuri, adică perioadă între două momente cruciale din viața personajului, în urma cărora se produce transformarea, evoluția, creșterea morală și intelectuală. În acest sens putem delimita răstimpul prenatal, dacă îi va influența esențial soarta eroului. Răstimpul copilăriei, cu motive precum farmecul jocului, naivitatea, descoperirea lumii interioare și exterioare, primul fior al dragostei, prima dezamăgire, prima piedică conștientizată personal ș.a. Răstimpul preadolescentului, cu motivul frecventării lecțiilor, cititul cărților, dragostea specifică, primul sărut, primele hotărâri proprii, porniri de sinucidere, uri neexplicabile etc. Răstimpul adolescenței cu faza dragostei mature, studiilor superioare, alegerea profesiei, motivul discuțiilor serioase despre viață, importanța existenței, dezamăgirea neașteptată... Răstimpul maturității cu motivul căsătoriei, conștiința propriei valori, angajării în câmpul muncii, apariția propriilor copii, triumphiul erotic, adulterului etc. Și ar mai fi o etapă, ultima, răstimpul bătrâneții, care nu e necesară în toate cazurile. Esențial ar fi plăsmuirea itinerarului ce duce cu bine spre bătrânețe. Acestea ar fi condițiile *sine qua non* de scriere a unui *Bildungsroman*.

În cazul lui Mircea Eliade, ca personalitate, constatăm că are conștiința propriei valori formată din anii copilărie, desigur îmbunătățită la fiecare răstimp al vieții. Întotdeauna în căutare de sine, testând diferite stări ale timpului și pășind cu brio peste etapele firești ale existenței, el se înscrie perfect în ceea ce ar reprezenta personajul gânditor, intelectual și creator autentic interbelic, dar și a celui din perioadele ulterioare.

Anume din aspectele și evenimentele descrise în *Romanul adolescentului miop* ne dăm bine seama cum s-a constituit (construit - *build*) personalitatea și viața autorului. Evocat la persoana I, autorul, în primul rând explică de ce „TREBUIE SĂ SCRUI UN ROMAN”: „Pentru că am rămas singur, m-am hotărât să încep chiar azi *Romanul adolescentului miop*. Voi lucra în fiecare după-amiază. Nu am nevoie de inspirație; trebuie să scriu, doar, viața mea, iar viața mi-o cunosc, și la roman mă gândesc de mult” [1, p. 17]. Chiar în debutul romanului procesul de alegere a personajelor arată că urmează să avem de a face cu un *Bildungsroman*, o carte a devenirii.

Așadar autorul caută să aleagă ca actanți băieți sub 17 ani, fără mare experiență de viață. Trebuie conflictul, însă ce știe el la finele clasei a VI-a despre conflicte? Trebuie o dragoste, dar la fel, ce știe el despre dragoste? „Adevărul e că *Romanul adolescentului miop* va fi o serie de scene, de impresii, de portrete și de concluzii asupra mediului școlăresc și sufletului adolescenților. Dar aceasta pare pedant și rece. Mai ales „concluziile”. Sunt sigur că romanul meu nu va cuprinde concluzii; pentru că eu însumi nu mi-am găsit până acum. Dar seria aceasta de scene, cine o va

povesti? Să renunț la idila eroului meu?” [p. 21]. Acestea sunt frământările prin care trece autorul matur, în momentul când își rememorează copilăria și adolescența, gata să le înșire pe hârtie. Pasajul ne dezvăluie alcătuirea personalității lui Eliade, exponențială pentru întreaga perioadă de la începutul secolului al XX-lea.

Un motiv specific răstimpului copilăriei și preadolescenței, întâlnit la începutul romanului, este descoperirea lumii prin citit, în cadrul școlii, moment constituent al Bildungsromanului. Cu cât citești mai mult cu atât înveți despre viață mai multe. Robert accentuează faptul că eroul nu cunoaște viața: „Aș vrea mult să știu ce crede Robert despre mine; nu ceea ce îmi spune, ci ceea ce crede. Știu că mă disprețuiește mult, pentru că, spune el, nu cunosc viața. Eu stau între cărți. El își pierde timpul sau citește romane. El spune că „trăiește”. El e complicat, pentru că a cunoscut mai multe fete ca mine și se plimbă duminica la Șosea. Eu sunt simplu, pentru că socotesc toate aceste copilării inutile, piedici în drumul aspru pe care trebuie să pășesc” [p. 25]. Sfaturile și învățăturile tot vin de la Robert, care se consideră geniu: „- Cum poți trăi tu fără iubire, fără femeie, fără aventuri, continuă Robert cu ochii în coroana teiului.

- Uite că trăiesc, constatai eu, umil.

- Și asta numești tu viață, tinerețe?...” [p. 33].

Un alt însemn al maturității eroului este și apariția coșurilor „Azi-diminează, e drept, mi s-au ivit încă doi coși. I-am cercetat mult timp în oglindă și m-am întrebat dacă mă va plăcea Sonia. Am întrebat-o. Și Sonia mi-a răspuns că geniul meu a impresionat-o mai mult decât numărul coșilor de pe frunte...” [p. 41]. La fel trebuie menționate, în acest context, trăirile și meditațiile ce urmează după lectura unor cărți ce te fac să crești sufletește și să înțelegi unele lucruri de care doar bănuiai ulterior. După citirea cărții *Ulița copilăriei* de Ionel Teodoreanu avem: „Azi am citit cartea lui Ionel Teodoreanu: *Ulița copilăriei* și am plâns. Nu mi-a fost rușine: am plâns...

Am plâns, pentru că eu n-am simțit niciodată cele ce simt eroii cărții acesteia. Eu le-am visat numai. Eu n-am avut moșie și n-am avut prietene care să-și petreacă convalescența la moșia mea. Când eram mic, adormeam tremurând de frig și mă jucam cu fetele cizmarului de alături, care n-au avut niciodată ciorapi și purtau rochițe de stambă. Iar eu numai am visat dudu și m-am jucat înainte cu fetele cizmarului.

Am plâns, dar am pus apoi cartea în raft și am râs. Am râs de mine, pentru că eram încă sentimental și visător” [p. 41]. Lectura cărților și regăsirea sa în personajele din ele, ca o oglindă a lui, dar în care se vedea altcineva. Regăsirea sa în copilăria și adolescența lui Papini - ca și acesta, era urât, foarte miop, devorat de o curiozitate precoce și fără margini, voind să citească tot și visând să poată scrie despre toate. Aidoma lui iubea singurătatea și se înțelegea numai cu prietenii inteligenți sau erudiți. Totodată simțirea că e superior tuturor colegilor săi, în special pentru efortul cu care se străduia să-și lărgească și aprofundeze cultura, erudiția și inteligența. Aflarea în plină criză de pubertate, când se descoperea în fiecare dimineață mai urât, mai stângaci, iar la întâlnirile cu fetele de vârsta sa, înțelegea cât este de timid și de neatrăgător, în comparație cu unii din prietenii săi. Starea aceasta s-a perpetuat agravându-se până la absolvirea liceului.

Corigența la matematică îl face să mediteze asupra viitorului. Eșecurile îl pun în fața deciziilor extraordinare: sinuciderea, fuga de acasă peste hotare etc. Și aici evreii ca model de a învăța și a se descurca în viață. Vacanța, acasă. Jurnalul de vară. Meditații: „Au trecut trei zile și încă n-am deschis caietele de matematică. Aceasta dovedește pentru mine foarte mult. Dovedește...

Dar sunt zadarnice orice explicații. Eu știu că n-am voință. Eu știu că tot ce scriu, scriu numai ca să-mi ațâț voința, inexistentă... Ar trebui ca la toamnă să încep să studiez atent psihologia” [p. 58]. După ce trece corigența, ideile sale se schimbă radical spre bine, are loc creșterea morală: „Mă bucur de un lucru: că îmi place matematica. Am observat astăzi că îmi place. Nu e grea: dimpotrivă, are foarte multe părți amuzante. Din toamnă mă apuc serios de matematică. Acum e lucru hotărât. Acum m-am convins că am voință. O voință de fier, imensă, nesfârșită.

Și tot acum am înțeles că n-am învățat la corigentă, pentru că nu am voit. Dacă voiam, citeam cincisprezece ore pe zi numai matematică. Mă oprisem însă, la gândul de a fugi de acasă. Iar acum mi-am schimbat pur și simplu gândul. De aceea am să învăț la matematică... Numai în matematică și germană.

Acum știu cine sunt.” [p. 62]. El, care, în de curând avea gânduri de sinucidere sau de fugă de acasă, ura matematica și germana, a ajuns, în final, în urma unor apăsătoare judecăți de conștiință, să le adore...

Prin urmare, depistăm în acest roman următoarele etape în devenirea eroului: complexe de pubertate, experiențele fizice de autopedepsire întru cunoaștere, jurnalul ca oglindă a sufletului, umilința și ura, prietenii cu „eroii” romanului, durerea, jurămintele pentru sine, tristețea, așteptarea, bătălia cu viața, egofilia, lupta cu credința / necredința, tipicele viziuni cruciale, crizele de melancolie, condiția singurătății. Avem, așadar, un extraordinar *Manual de sinceritate*, din care nu lipsește nimic specific vârstelor de găsire a căii spre sine, spre înțelegerea de sine, o lecție perfectă de autocunoaștere.

Bibliografie

1. Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop*, Litera, București, 2009.